

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8
Karar Tarihi:28/1/1975

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME : İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : Resmi Gazetenin 18.5.1974 günlü, 14890 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan “Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun’un” 2. maddesinin (A) ve (B) bendlerinin Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına biçim yönünden ve Anayasanın diğer hükümlerine esas yönünden aykırılığı nedenleriyle Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı kanunun 27. maddelerine dayanılarak iptalleri istenmiştir.

I- OLAY :

Bir bölüğün Türk Ceza Kanununun 146. ve bir bölüğünün de 495. maddesinin birinci ve 497. maddesinin ikinci fıkralarına ve birisinin de 141. maddesine aykırı eylemlerinden ötürü sanıklar hakkında, sonra kaldırılmış bulunan İstanbul Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesince verilmiş bulunan 3.5.1972 günlü, 1972/1 sayılı kararın Askeri Yargıtay 3. Dairesinin 5.6.1974 günlü, 1974/2-92 sayılı ilâmiyle (bazı sanıklar yönünden) bozulması nedeniyle bu kez İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesinde Esas: 1974/21 sayı ile görülmekte olan kamu davasının bozmadan sonraki duruşmasında, sanıklar vekillerinin, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin bu davada uygulanacak yasa kuralları arasında yer alacak olan (A) ve (B) bentlerinin, gerek biçim ve gerek esas yönlerinden Anayasaya aykırılıklarının ileri sürülmesi ve Cumhuriyet Savcısının buna katılması üzerine Mahkemece de, ileri sürmenin ciddi olduğu kanısına varılarak, iptalleri için, Anayasanın 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri uyarınca itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiş bulunmaktadır.

II-İTİRAZIN GEREKÇESİ :

İtirazcı Mahkemenin gerekçesi şöyledir :

“T.C. Kanununun 146 ncı maddesini ihlâl etmek suçundan sanıklar ve ile T.C.Kanununun 141 nci maddesini ihlâl suçundan sanık haklarında İstanbul Sıkıyönetim Mülgâ 1 No.lu Askeri Mahkemesince ittihaz edilmiş bulunan mahkumiyet hükmü Askeri Yargıtay 3 ncü Dairesinin 5.6.1974 gün ve 1974/2-92 ve esas karar sayılı hükmü ile bozulması üzerine sanıkların yeniden duruşmalarına başlanmış, duruşmaları sırasında sanık müdafilerinden avukat ve 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (b) bendinin Anayasaya aykırı olduğunu belirtmişler ve bu istemlerinin ciddi kabul edilerek Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesini istemişlerdir.

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Müdafilerin bu taleplerine Askeri Savcı iştirak etmiş, konunun ciddiyetine binaen Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesini mütalâa ve talep etmiştir.

1803 sayılı Af Kanunu yürürlüğe girdikten sonra bu Kanunun 5/A maddesi Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 gün ve 1974/19-31 esas karar sayılı hükmü ile usul yönünden Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiş olduğu, sözü edilen kararın incelenmesinden anlaşılmıştır. Bu kararın gerekçesinde 1803 sayılı Af Kanununun 6 ve 7 nci maddelerinin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunca hiçbir değişikliğe uğramadan aynen kabul edilmiş oldukları, bu sebeple bu maddeler yönünden bir anlaşmazlık düşünülemediği belirtilmiş, bu maddelerin dışında kalan diğer maddelerin ise Cumhuriyet Senatosunca ve Karma Komisyonca değiştirildiği, bu suretle ortaya üç ayrı metin çıkmış olduğu, bu duruma nazaran Anayasanın 92 nci maddesinin 5 nci fıkrası uyarınca Millet Meclisinin Karma Komisyonca, Cumhuriyet Senatosunca ya da evvelce kendisi tarafından hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etme durumunda bulunduğu belirtilmiştir. Bu duruma nazaran 1803 sayılı Af Kanununun yukarıda sözü edilen maddeler dışında kalan diğer maddelerinin usul yönünden Anayasaya aykırılığı söz konusu olabilmektedir.

Keza, Askeri Yargıtay 3 ncü Dairesinin bozma ilâmı gözönünde alındığı sanıklar hakkında 1803 sayılı Af Kanununun Anayasaya aykırılığı iddia edilen 2 nci maddesinin uygulanması muhtemel görülmektedir.

Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 gün ve 1974/19-31 esas karar sayılı hükmünün muhtevası Askeri Yargıtay 3 ncü Dairesinin bozma ilâmı birarada değerlendirildiğinde 1803 sayılı Af Kanununun 2/A ve B işaretli fıkralarının usul yönünden Anayasaya aykırı olduğu şeklindeki iddiaların ciddi kabul edilmesi zorunlu görüldüğünden konunun Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesi cihetine gidilmesi Mahkeme Kurulunca uygun görülmüştür.

Karar :

Yukarıda izah edilen sebeplerden ötürü sanık müdafileri ve Askeri Savcının 1803 sayılı Af Kanunun 2/A ve B madde ve fıkralarının devamıyla tatbik edilecek maddeler olduğu ve Anayasaya şekil ve esas yönünden aykırı olduğu şeklindeki iddiaların Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 gün ve 1974/31-19 esas karar sayılı hükmünün gerekçesi nazarı dikkate alınarak ciddi kabul edilmesine konunun Anayasamızın 151 nci maddesi gereğince Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesine;

Davanın T.C. Anayasasının 151 nci maddesindeki “Anayasa Mahkemesi için kendisine geldiğinden başlamak üzere üç ay içinde kararını verir” hükmü gözönüne alınarak bu konudaki Anayasa Mahkemesinin kararının Mahkememize intikal ettirilmesine kadar davanın Anayasamızın aynı maddesi gereğince geriye bırakılmasına, sanıklar ve yüzlerine karşı, diğerlerinin gıyaplarında, müdafî avukatlar ve hazır oldukları halde, iddia makamında tutanakta sivil memur buldukları halde oybirliğiyle verilen karar okunup tefhim kılındı. 11.10.1974”

III-YASA METİNLERİ :

1- Anayasaya aykırılığı ileri sürülen Yasa kuralları :

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülen (A) bentleri şöyledir:

“Madde 2- 7.2.1974 tarihine kadar işlenmiş:

A) Türk Ceza Kanununun 127.,128.,129.,131.,132.,133 ncü maddelerinde 135 nci maddesinin ikinci bendinde, 136., 137.,138.,139 ncu maddelerinde, 146.ncı maddesinin üçüncü fıkrasında, 148. nci maddesinde, 149. ncu maddesinin üçüncü fıkrasında, 150,152,156,157,168,171,172 ve 384 ncü maddeleriyle Askeri Ceza Kanununun 55,56 ve 59 ncu maddelerinde yazılı suçlardan dolayı 5 yıl ve daha az bir süre ile mahkum olanların cezaları, fer’i ve mütemmim cezaları ile ceza mahkumiyetlerinin sonuçlarını da kapsamak üzere affedilmiştir.

Yukarıda yazılı suçlardan dolayı beş yıldan fazla süre ile mahkum edilenlerin hürriyeti bağlayıcı cezalarının beş yılı ve para cezalarının tamamı affedilmiştir.”

B) Türk Ceza Kanununun 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 403 ncü maddeleriyle 404 ncü maddesinin 1 nci bendinde, 406,407,414/1, 415,416/2-3,491,492, 493,495,496,497,498,499,500,503 ve 510 ncu maddeleriyle, Askeri Ceza Kanununun 131 ve 132 nci maddelerinde gösterilen suçları işleyenler hakkında ilgili maddede öngörülen Devlet zararı önceden ödenmek, tazminat hükümleri ise saklık kalmak şartıyla bu maddenin (A) bendi hükmü uygulanır.”

3-Dayanılan Anayasa kuralları :

Anayasanın dolayısıyla dayanılan 8. ve 12. maddeleriyle 92. maddesinin beşinci fıkrası metinleri aşağıdadır:

“Madde 8- Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

“Madde 12- Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.”

“Madde 92/5- Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, Karma Komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisine hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.”

3- İlgili Yasa kuralları:

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Türk Ceza Kanununun itirazla dolayı olarak ilgili 146. maddesinin üçüncü fıkrası ile 495 ve 497. maddeleri metinleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Madde 146/3- Birinci fıkrada yazılı suça ikinci fıkrada gösterilenden gayri surette iştirak eden fer’i şerikler hakkında beş seneden onbeş seneye kadar ağır hapis ve âmme hizmetlerden müebbeden memnuiyet cezası hükmolunur.”

“Madde 495- Her kim, menkul bir malın zilyedini veya cürüm mahallinde bulunan bir başkasına cebir ve şiddet kullanarak veya şahsen veya malen büyük bir tehlikeye düşüreceği beyanı ile tehdit ederek o malı teslim yahut o malın kendi tarafından zaptına karşı sükut etmeye mecbur kalırsa on seneden yirmi seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur.

Bir malın yağması esnasında veya akabinde fiili icra veya itmam etmek veya malı kaçırmak yahut kendisini veya şerikini cezadan kurtarmak için mal sahibine veya vaka mahalline gelen başkasına karşı cebir ve şiddet veya tehdit icra eden kimse hakkında da aynı ceza hükmolunur.”

“Madde 497- Yukarıdaki maddelerde beyan olunan cürümler, geceleyin veya silâh ile tehdit ederek işlenirse onbeş seneden yirmi seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

Bu fiiller, yol kesmek suretiyle veya içlerinden velev birisi görünür şekilde silâhli bulunan ikiden ziyade kimseler yahut kıyafetini tebdil etmiş olan şahıslar tarafından işlenirse ağır hapis cezası 20 seneden aşağı olamaz.”

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi Muhittin Taylan, Kâni Vrana, Kemal Berkem, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Nihat O.Akçakayalıoğlu ve Ahmet H.Boyacıoğlu’dan kurulu olarak 17.12.1974 gününde toplanmış ve İçtüzüğü’nün 15. maddesi uyarınca gerekli ilk incelemeyi yaparak, aşağıdaki sorunlar üzerinde durmuştur:

1-Anayasa Mahkemesinin itirazı incelemeye görevli ve yetkili olup olmadığı sorunu:

Suç ve cezaların affı hakkındaki yasama belgelerinin Anayasaya uygunluk denetimine tabi olup olamayacağı sorunu üzerinde de tartışmalar yapılmış ve bu denetimin Anayasa Mahkemesince yapılmasına anayasal açıdan olanak bulunduğu sonucuna varılmıştır. Konu hakkında ayrıntılı gerekçeler, daha önce Mahkememizin verdiği 28.11.1974 günlü, Esas:1974/34, Karar: 1974/50 sayılı kararında tümüyle açıklanmış bulunduğundan (Resmi Gazete, gün:21.1.1975, sayı:15125), burada tekrarına gerek kalmamıştır.

Orada da gerekçeleriyle gösterildiği üzere, bir kuralı itiraz konusu yapılan 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Yasa, Anayasanın değişik 147. maddesindeki “kanun” deyiminin kapsamına girmektedir. Öbür yandan, Anayasanın Anayasaya uygunluk denetimi dışında bıraktığı yasalardan değildir. Şu duruma göre, itiraz yoluyla gelen bu işe bakmanın Anayasa Mahkemesinin görevi içinde bulunduğu ortadadır.

Bu görüşe Halit ZARBUN katılmamıştır.

2- Esasın incelenmesindeki sınır sorunu :

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Sanıklar hakkındaki kamu davasında uygulanması istenen ve uygun görülen Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin 3. fıkrası, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin itiraz konusu yapılan (A) bendinde ve Türk Ceza Kanununun 495. ve 497. maddeleri de (B) bendinde sayılan maddeler arasında yer aldıklarına ve Mahkemece de (A) ve (B) bentlerindeki kuralların sadece sözü geçen maddeler yönünden Anayasaya aykırılıkları ileri sürülüp iptalleri istendiğine göre, Mahkemenin görmekte olduğu davada uygulanacak kanun kuralları olmaları nedeniyle, Anayasa Mahkemesi itirazının kapsamı ile de bağlı olarak işin esasını, ancak (A) bendinin Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin üçüncü fıkrası ve (B) bendinin de Türk Ceza Kanununun 495. ve 497. maddeleriyle sınırlı olarak inceleyebilir.

Nihat O.Akçakayalıoğlu uygulanacak kanun hükmü olması nedeniyle esasın, (A) ve (B) bentlerinin tümü yönlerinden incelenmesi gerektiği karşı oyunda bulunmuştur.

3- İlk inceleme sonunda verilen karar :

İlk inceleme evresinde yukarıda açıklanan sorunların incelenmesi sonunda: Dosyanın eksiği bulunmadığı anlaşıldığından, işin esasının 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin (A) bendinin Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin 3. fıkrası ile ve (B) bendinin de Türk Ceza Kanununun 495. ve 497. maddeleriyle sınırlı olarak incelenmesine Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun esas incelemenin davada uygulanan hükümler olmaları nedeniyle 2. maddenin (A) ve (B) bentlerinin tümü yönünden yapılması gerektiği ve Halit ZARBUN'un bu işte inceleme yapmanın Anayasa Mahkemesinin görevi dışında bulunduğu yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

V-Esasın incelenmesi :

İtirazın esasına ilişkin rapor, İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesinin 19.11.1974 günlü, 1974/2063-21 sayılı yazısına bağlı olarak gelen 11.10.1974 günlü gerekçeli ara kararı ve ekleri, iptali istenen ve ilgili bulunan yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri ile konuyu ilgilendiren öteki metinler okunduktan sonra, gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Bu işte ilk inceleme evresinde (Anayasa Mahkemesinin itirazı incelemeye görevli ve yetkili olup olmadığı sorunu) tekrar tartışma konusu yapılmış, 28.11.1974 günlü, Esas:1974/34, Karar: 1974/50 sayılı kararımızda (Resmi Gazete; gün:21.1.1975, sayılı: 15125) tümüyle açıklanmış bulunan ayrıntılı gerekçelerle Mahkememizin Af Kanunlarını Anayasaya uygunluk denetimine bağlı tutmakla görevli ve yetkili olduğu sonucuna varılmış bulunmaktadır.

Ancak esasın incelenmesine geçilmezden önce, bu işin 17.12.1974 günlü toplantıda yapılan ilk incelemesinde bulunmamış olan kimi üyelerce Mahkememizin görevli ve yetkili olup olmadığı sorunu bu evrede dahi ortaya atılıp görüşülebileceğinin öne sürülmesi üzerine yapılan tartışmalar sonunda, ilk inceleme evresinde görev sorunu incelenerek çözülmüş olduğundan konunun yeniden ele alınarak görüşülmesine yer olmadığına Şahap Arıç, Halit ZARBUN ve Ziya Önel'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir.

B- İtiraz konusu yapılan kuralların Anayasaya aykırılığı sorunu:

İtirazla ilgili kamu davasında 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (A) ve (B) bentlerindeki kurallar hakkındaki sanıklar vekilince yapılmış Cumhuriyet Savcısının

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

katıldığı ve Mahkemece de ciddi görülen Anayasaya aykırılık ileri sürmesi hem biçime ve hem de esasa yönelik bulunmaktadır:

1-İtiraz konusu kuralların biçim yönünden Anayasaya aykırılığı sorunu:

Gerçekten bir yasa kuralının biçim yönünden Anayasaya aykırı olarak yasalaştığı ileri sürüldüğünde, önce bu konu üzerine eğilmek zorunluluğu vardır. Esasen biçim kuralları bir metnin yasalaşması için, uygulanması yasama organınca zorunlu niteliği olan kurallardır. Hatta, bunlar itiraz yoluna başvuran mahkemece ileri sürülmesine bile, Anayasaya uygunluk denetimi yetkisini kullanmakla görevli bulunan Anayasa Mahkemesince doğrudan doğruya gözönünde tutulabilir. Kaldı ki, burada, mahkemece biçim yönünden de Anayasaya aykırılık itirazı yapılmış bulunmaktadır. O halde, itirazın çözümü için itiraz konusu yasa kurallarının Anayasaya buyurduğu biçim kurallarına uygun olarak yasalaşıp yasalaşmadığı sorunu üzerinde durulması gerekmektedir.

15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Af Yasasının 5. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü 1974/31 sayılı kararıyla (Resmi Gazete; gün: 12.7.1974 , sayı: 14943) iptal edilmiş bulunan (A) bendinin kanunlaşması ile ilgili olarak Millet Meclisinde Cumhuriyet Senatosundan gelen metnin benimsenmemesi ve bu yüzden Karma Komisyonca da bir metnin hazırlanması üzerine yürütülen yasama işlemleri arasında bir yasa kuralını biçim yönünden Anayasaya aykırı kılablecek başlıca iki aksaklık göze çarpmış ve (uyuşmazlık konusu maddelerin ayrı ayrı oylanmış), bir de (öteki metinlerin oylanmasına devam edilmeyerek yalnız Karma Komisyon metninin oylanması ile yetinilmiş) olmasına ilişkin işlemlerden oluşan bu aksaklıklardan ötürü 1803 sayılı Kanunun 5. maddesinin sözü geçen (A) bendinin iptaline karar verilmiştir.

a) Uyuşmazlık konusu maddelerin ayrı ayrı oylanması sorunu:

Yukarıda da açıklanıp gösterildiği üzere, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 5. maddesinin (A) bendi, daha önce Anayasa Mahkemesine doğrudan doğruya iptal davası konusu olarak getirilmiş, Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasında öngörülen biçim kurallarına aykırı oluşturulduğu saptanarak iptaline karar verilmiş ve bu konudaki 2.7.1974 günlü, 19/31 sayılı karar Resmi Gazetede de yayımlanarak (Resmi Gazete; gün: 12.7.1974, sayı: 14943), ayrıca süre verilmemesi nedeniyle yayım gününde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Yine aynı kanunun 2. maddesinin (A) bendinde yer alan kural da, Türk Ceza Kanununun 127. ve Askeri Ceza Kanununun 56. maddelerinin olayla ilgili hükümleri yönünden Mahkememizin 28.11.1974 günlü, 34/50 sayılı kararıyla (Resmi Gazete; gün: 21.1.1975, sayı: 15125), yine Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasındaki biçim kurallarına aykırı görülerek iptal edilmiştir.

Bu işte itiraz ve inceleme konusu yapılan yasa kurallarından birisi yine 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin (A) bendine ilişkindir ve bu dahi biraz önce sözü geçen 28.11.1974 günlü, 34/50 sayılı kararımızda saptanan biçim aksaklığı ile oluşmuştur.

Öte yandan, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin (B) bendindeki kural ise, Türk Ceza Kanununun 414. maddesinin birinci fıkrasıyla sınırlı olarak, Mahkememizin 28.11.1974 günlü, Esas: 1974/39, Karar: 1974/51 sayılı kararıyla, yine Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasındaki biçim kurallarına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiş bulunmaktadır. (Resmi Gazete, gün: 29.1.1975, Karar: 15133)

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Şu halde, 1803 sayılı Kanunun gerek 5. maddesinin (A) ve gerekse 2. maddesinin (A) ile (B) bentleri için önce gösterilip saptanmış bulunan iptal nedenleri doğal olarak 2.maddenin (A) ve (B) bentleri için burada dahi geçerlidir. Bu nedenler, yukarıda günleri ve sayıları açıklanan ve yayımlandıkları Resmi Gazetelerin gün ve sayıları gösterilen kararlarımızda bütün açıklık ve ayrıntıları ile belirtilmiş olduğundan, burada tekrar edilmelerine gerek kalmamıştır.

Ancak, 17.12.1974 günlü ilk inceleme kararımızda da belirtildiği üzere, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun (A) bendinin, Mahkememin elindeki kamu davasında uygulama yeri bulunun Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin üçüncü fıkrasıyla ve (B) bendinin ise 495. ve 497. maddeleriyle sınırlı olarak iptaline karar verilmesi gerekmektedir. Çünkü, bir mahkemenin Anayasaya uygunluk denetimi için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi, Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri uyarınca, o mahkemenin elinde görülmekte olan bir davanın varlığı ve Anayasaya aykırılığı ileri sürülen kuralı mahkemenin o davada uygulama durumunda bulunması gibi iki koşulun gerçekleşmesine bağlıdır. O halde Anayasa Mahkemesinin itiraz yolu ile Anayasaya uygunluk denetimi konusundaki yetkisi de bu koşullarla sınırlı demektir.

Muhittin Gürün ile Nihat O.Akçakayalıoğlu gerekçeye ve Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi bu görüşe karşı oyda bulunmuşlardır.

b) Öteki metinlerin uygulanmasına devam olunmayarak yalnız komisyon metninin oylamasıyla yetinilmesi sorunu:

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 1803 sayılı Kanununun 2. maddesinin kanunlaşması ile ilgili olan biçim yönünden Anayasaya aykırılık nedenlerinden ikincisi olan (öteki metinlerin oylanmasına devam edilmeyerek yalnız Karma Komisyon metninin oylanması ile yetinilmesi) biçimindeki aksaklığı itirazında açık olarak öne sürmemekte ise de, esasen itirazın gerekçesiyle bağlı bulunmayan Mahkememiz bu ikinci aksaklığı kendiliğinden ele almış, ancak bu nedenin burada oluşmadığı Millet Meclisi Tutanak Dergisinin incelemesiyle belli olduğundan (bak:Anayasa Mahkemesi kararı, gün: 28.11.1974, sayı : 34/50, Resmi Gazete, gün: 21.1.1975, sayı:15125) itirazın bu nedene dolaylı olarak ilişen bölümü üzerinde durulmasına yer görmemiştir.

2- İtiraz konusu kuralların esas yönünden Anayasaya aykırılığı sorunu:

İtiraz konusu kuralların biçim yönünden Anayasaya aykırılığı saptanmış ve bu nedenle de iptalleri öngörülmüş olduğundan, esas yönünden aykırılık sorunu üzerinde durulmasına yer kalmamıştır.

3- İptal hükmünün yürürlüğe giriş günü:

Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesince Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya içtüzük veyahut bunların iptal edilen kuralları, gerekçeli kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günü ayrıca kararlaştırabilir.

Bu gün, kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin dördüncü fıkrasında da, Anayasa Mahkemesinin, iptal dolayısıyla oluşacak boşluğu, kamu düzenini tehdit edici nitelikte görürse, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştıracağı ve boşluğun doldurulması için Yasama Meclisleri Başkanlıklarına ve Başbakanlığa durumu duyuracağı yazılıdır.

Yukarıda belirlendiği üzere, 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (A) bendinin Anayasaya biçim yönünden aykırılığı nedeniyle ve Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin üçüncü fıkrası ve (B) bendinin ise 495. ve 497. maddeleriyle sınırlı olarak iptalleri öngörülmüştür. İptal, yasa kurallarının Anayasaya uygun biçimde oluşmamış bulunduğu yolunda Anayasa Mahkemesince saptanan duruma ve varılan sonuca dayanmaktadır. 1803 sayılı Kanunun affettiği suç ve cezaların niteliği ve niceliği ile beliren kapsamı karşısında, iptal hükmünün kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluğu oluşturacağından da söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve uygulanması, Anayasaca, Anayasa Mahkemesinin işi değerlendirilip gerekli görmesine bırakılmış bulunan yetkinin kullanılmasına ve iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına ve iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına gerek görülmemiştir.

Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe karşıyda bulunmuşlardır.

VI-SONUÇ :

1- İlk inceleme evresinde görev sorunu incelenerek çözülmüş bulunduğu konunun yeniden ele alınarak görüşülmesine yer olmadığına Şahap Arıç, Halit ZARBUN ve Ziya Önel'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

2- 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı kanunun 2. maddesinin (A) bendinin Türk Ceza Kanununun 146. maddesinin üçüncü fıkrası ile (B) bendinin de Türk Ceza Kanununun 495. ve 497. maddeleriyle sınırlı olarak, Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak oylanmış bulunması nedeni ile biçim yönünden iptaline, Muhittin Gürün ile Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun gerekçedeki ve Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi'nin itirazın reddi gerektiği yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

3- İtiraz konusu kurallar biçim yönünden iptal edilmiş olduğuna göre ayrıca esas yönünden aykırılık sorunu üzerinde durulmasına yer olmadığına oybirliğiyle;

4- İşin niteliğine göre Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına, Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

28.1.1975 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Muhittin TAYLAN

Kâni VRANA

Kemal BERKEM

Üye

Üye

Üye

Şahap ARIÇ

Halit ZARBUN

Ziya ÖNEL

Karşıoy ilişik

Karşıoy yazısı ektedir.

Üye

Üye

Üye

Abdullah ÜNER

Ahmet KOÇAK

Muhittin GÜRÜN

Karşıoy yazısı ektedir.

Karşıoy ektedir.

Üye

Üye

Üye

Hasan GÜRSEL

Ahmet Salih ÇEBİ

Şevket MÜFTÜGİL

Muhalefet şerhi eklidir

Üye

Üye

Üye

Adil ESMER

Nihat
O.AKÇAKAYALIOĞLU

Ahmet H.BOYACIOĞLU

(Karşı oy ekli)

KARŞIOY YAZISI

1.1803 sayılı Yasaya ilişkin teklifle ilgili madde metinlerinin, Millet Meclisi Genel Kurulunda, ayrı ayrı oylanmış bulunması, Anayasa'nın 92 nci maddesine aykırı düşmediğinden itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptali gerekmiyeceği;

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

II. Anayasa Mahkemesince biçim yönünden iptal edilip esasın incelenmesine girilmeyen hallerde oluşacak ve kamu düzenini bozacak nitelikte bulunan yasal boşluğun, yasama organınca, yeni bir düzenleme ile durdurulmasına olanak sağlanmak üzere, Anayasa'nın 152 ve 44 sayılı Yasanın 50 nci maddeleri uyarınca, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarih için bir süre verilmesi uygun olacaktır

görüşü ile çoğunluk kararına karşıyım.

Üye
Kemal
BERKEM

KARŞIOY YAZISI

Anayasa Mahkemesince:

I. Görev sorunu ilk inceleme sırasında incelenerek çözülmüş bulunduğundan konunun tekrar ele alınarak görüşülmesine yer olmadığına;

II. 1803 sayılı Af Kanununun iptal konusu maddelerinin biçim yönünden iptaline;

III. İşin niteliğine göre Anayasa'nın değişik 152. maddesinin 2. fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına, oyçokluğuyla karar verilmiş ve ben de kararın bu üç yönüne muhalif kalmıştım. Evvelce Mahkememizin aynı nitelikteki bir kararında da aynı yönlerde karşıoyda bulunmuştum. Bu karşıoy yazılarım (21 Ocak 1975 gün ve 151125 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1974/34,1974/50 sayı ve 28.11.1974 sayılı) Anayasa Mahkemesi kararındaki karşıoy yazılarımın. I,II,III nolu kısımlarında tafsilatlı olarak yazılmıştı. 1803 sayılı Af Kanunu hakkında Anayasa Mahkemesine gelmekte olan itirazların çoğu, madde numaraları farklı olarak aynı niteliktedirler.

Bu itiraz konusu kararda da aynı noktalarda karşıoy vermiş bulunuyorum. Yayınlandığını bildirdiğim Resmi Gazetede karşıoy yazılarındaki karşıoylarım prensipleri itibariyle aynı nitelikte olduğu için bunların burada tekrarına lüzum görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle bu Anayasa Mahkemesi kararının Anayasaya uygun olmadığını bildirdiğim kısımlarına, karşıoy yazımın I,II,III no.larında gösterdiğim nedenlerle karşıyım.

Üye
Şahap ARIÇ

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 günlü, 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun kararına da katılmıyorum.

Üye

Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan Anayasa Mahkemesinin 28.11.1974 gün 1974/34 Esas ve 1974/50 sayılı kararında açıkladığım nedenlerle çoğunluğun görev ve süreye ilişkin görüşlerine katılmıyorum.

Üye

Ziya ÖNEL

KARŞIOY YAZISI

Cumhuriyetin 50 nci Yılı Dolayısıyla yayımlanan 1803 sayılı Af Kanununun 2 nci maddesi, Millet Meclisinde Anayasanın 92 nci maddesinin beşinci fıkrasına aykırı biçimde oylanmış olması nedeniyle Anayasa Mahkemesince, esası incelenmeksizin ve bu maddenin (A) bendinin TCK.nun 146 ncı maddesinin üçüncü fıkrasıyla ve (B) bendinin de T.C.K'nun 495 ve 497 nci maddeleriyle sınırlı olmak üzere iptaline karar verilmiştir. Bu itibarla yasama organının sözü edilen hükmü yeniden düzenlenmek yetkisi mevcuttur. Böylece yasama organına bu yetkisini kullanabilme olanağının sağlanması zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Yasama organının bu yetkisini kullanabilmesi için de Anayasa Mahkemesi kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından itibaren – Anayasanın 152 nci maddesiyle 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince – iptal hükmünün yürürlüğe girmesi hususunda yeterli bir sürenin verilmesi gerekmektedir. Böyle bir süre verilmediği takdirde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte iptal edilen kanun hükmü yürürlükten kalkacak ve bu suretle yasama organının bu kanun hükmünü yeniden düzenlenmesine zaman ve fırsat kalmayacaktır.

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

İptal hükmünün yürürlüğe girmesinde bir süre kabul edilmek için her halde (kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluk) meydana gelmesine gerek bulunmamaktadır. Anayasanın 152 nci maddesinde böyle bir şart aranmamış ve 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinde üçüncü fıkrasının da Anayasanın bu hükmüne müvazi olarak yine böyle bir şart konulmamış ve Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırılabileceği öngörülmüş ve bundan ayrı olarak aynı maddenin dördüncü fıkrasında da (bir kanun veya içtüzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde meydana gelecek olan boşluğun kamu düzenini tehdit edici mahiyette) görülmesi halinde ise iptal hükmünün yürürlüğe girdiği tarihin kararlaştırılacağı hükme bağlanmıştır.

Görülüyorki: Gerek Anayasanın ve gerek 44 sayılı Kanunun bu hükümlerine göre iptal hükmünün yürürlüğe girmesinde süre verilmesi hususunda her halde (Kamu düzenini tehdit edici bir boşluk) un meydana gelmesine gerek bulunmamaktadır. Sadece (gereken haller) de böyle bir süre verilebilecektir.

Olayda Anayasanın 152 nci maddesinde yazılı olup süre verilmesini öngören (gereken hal) unsuru bulunup bulunmadığı sorununa gelince:

Anayasanın 64 üncü maddesine göre genel ve özel af ilân etme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bulunmaktadır. Bu merci affın kapsamını belli etmeğe de yetkilidir. Anayasa Mahkemesinin görüşü de bu yoldadır. (Anayasa Mahkemesi kararı: 9.6.1964 gün, E:1964/12, K:1964/47. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Cilt 2, S:176).

Kanun koyucu, Anayasanın verdiği bu yetkiye dayanarak sosyal yararları da gözönünde tutmak suretiyle 1803 sayılı Af Kanununda bir kısım suçları ve cezaların tamamen affederken bir kısım suçların cezalarının 12 yılının ve diğer bir kısım suçların cezalarının da yalnız beş yılının indirilmesi uygun bulmuş ve bu arada Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesinin üçüncü fıkrasıyla 495 ve 497 nci maddelerinde yazılı suçların cezalarından yalnız cezalarından beş yılının affedilmesini öngörmüştür.

İncelenen dava dosyasına göre: Bu olayda sanıkların, Anayasa ile kurulan hür ve demokratik düzeni ihtilâl yoluyla yıkıp yerine Marksist ve Leninist rejim ikâme etmek amacıyla İstanbul Heybeli Ada Deniz Harp Okulu ve Lisesinde gizli hücre teşkilâtı kurdukları ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için de yaptıkları bir soygundan elde ettikleri mühimce paranın bir kısmıyla silâh satın aldıkları öne sürülmüştür.

Kanun Koyucu, 1803 sayılı Af Kanununu yaparken bu gibi suçluların, aftan azami miktarda değil ancak belirli ve sınırlı bir ölçüde yararlanmalarını öngörmüştür. O halde; biçim yönünden iptaline karar verilen sözü edilen Af Kanununun 2. maddesinin (A) ve (B) bendlerindeki kuralları yasama organının yeniden düzenleyebilmesine imkân sağlamak için bir sür tesbit edilmediği takdirde, yukarıda işaret edildiği üzere Anayasa Mahkemesinin bu kararı Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girecek ve bu gibi suçlular da kanun koyucunun takdirine ve iradesine aykırı olarak Af Yasasından azami ölçüde istifade etmiş olacaklardır.

Bu sebepler, Anayasanın 152. maddesi gereğince süre verilmesini zorunlu kılan (gereken haller) den bulunmaktadır.

Açıklanan bu nedenlerle, iptal hükmünün yürürlüğe girmesi hususunda Anayasanın 152. maddesine göre yeterli süre verilmesini gerektirdiğinden çoğunluk kararına bu noktadan karşıyım.

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Üye
Abdullah
ÜNER

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1974/34-50 sayılı Mahkememiz kararına ilişkin karşıoy yazımın 3 numaralı bendinde açıkladığım gerekçe ile, çoğunluğun bu kararının aynı konu ile ilgili kısmına katılmıyorum.

Üye
Ahmet KOÇAK

KARŞIOY YAZISI

Yukarıki kararda (1974/56-1975/8) kanun teklif ve tasarılarının Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeleri sonucunda, Millet Meclisince kabul edilmiş bulunan madde metinlerinin değiştirilmesi ve Millet Meclisince de bu değişikliklerin benimsenmemesi nedeniyle sorunun, Anayasa'nın 92. maddesinin beşinci fıkrası gereğince Karma Komisyona gitmesi halinde; benimsenmeyen söz konusu maddelere ilişkin olarak Cumhuriyet Senatosunca, Karma Komisyonca ve Millet Meclisince düzenlenen metinlerinin tümünün üç ayrı liste halinde ve her listenin toptan Millet Meclisinde oylanmaları gerektiği öne sürülerek, 1803 sayılı Af Kanunu hakkında bu yolda işlem yapılmıyarak maddelerin ayrı ayrı oya sunulmuş olmaları, Anayasaya aykırılık nedeni sayılmış ve iptal kararı bu gerekçeye dayandırılmıştır.

Bu görüş, Anayasa'nın, hem 92. maddesine, hem de temel ilkelerine aykırı bulunmaktadır.

İptal kararının dayandırılması gereken düşünceler ise 2.7.1974 ve 28.11.1974 günlü ve (1974/19-1974/31), (1974/39-1974/51) sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarına ilişkin karşıoy yazılarımda genişliğine belirtilmiş olduğundan tekrarı gereksiz bulunmuştur. (Bkz. Resmi Gazete: günler: 12.7.1974, 29.1.1975 sayı :14943,S.9-12,15133-S.19-20)

Söz konusu karşıoy yazılarımda açıklanan nedenlerle bu kararın gerekçesine katılmıyorum.

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8

Üye

Muhittin
GÜRÜN

KARŞIOY YAZISI

T.C.Anayasası'nın 92. madde 5. fıkrası hükmünün işletilişi bakımından "oylanacak metin" ve "oylama usulü" için, 14943 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2.7.1974 gün ve 19/31 sayılı Mahkememiz kararına bağlı karşıoy yazımda açıkladığım;

1803 sayılı Kanunun 2. maddesi (B) bendinin taşıdığı ayrıcalık hükmünün niteliği hakkında, aynı madde (A) bendi için dahi geçerli olarak ve Resmi Gazetenin 15125 sayısında yayımlanmış Mahkememizin 28.11.1974 günlü kararına ek karşıoy yazımda belirttiğim,

Yine hemen yukarıda sözünü ettiğim 15125 sayılı Resmi Gazetede yer almış karar devamı karşı oy yazımda, iptal hükmünün yürürlüğünün bir ileri tarihe bırakılması gereği olarak işaretlediğim,

Görüş ve düşüncelerimle, 28.1.1975 gün ve 56/8 sayılı kararın, iptal hükmüne sonucu itibariyle katılmakta, bu hükmün yürürlüğünün bir ileri tarihe bırakılmayışına karşı bulunmaktayım.

Üye

Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU

KARŞIOY YAZISI

29.1.1975 günlü 15133 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 gün ve 1974/39-51 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazısının 2 numaralı bendinde açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun iptal hakkındaki görüşlerine karşıyım.

Üye

Ahmet Salih
ÇEBİ

Esas Sayısı : 1974/56
Karar Sayısı : 1975/8